

Станіславик О.В.

доктор економічних наук, професор
Державний університет інтелектуальних технологій і зв'язку
м. Одеса, Україна

Коваленко О.М.

доктор економічних наук, професор
Національний університет «Одеська політехніка»
м. Одеса, Україна

ІННОВАЦІЙНІ СТАРТАПИ ЯК ЧИННИК ПІДВИЩЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ УКРАЇНСЬКОЇ ЕКОНОМІКИ

За останні роки термін «стартап» набув особливої популярності в бізнес-середовищі, а повсюдне його вживання стало звичним під час обговорення підприємницької діяльності, створення нового бізнесу, реалізації інноваційного проєкту [1].

Інноваційний стартап – це, по суті, нове підприємство, яке намагається втілити цікаву ідею або технологію, що ще вчора могла здаватися фантазією. Його головна мета – створити продукт чи послугу, які по-новому задовольняють потреби людей або допоможуть вирішити якусь давню проблему.

Стартапи діють у середовищі високої турбулентності та невизначеності, що потребує від них оперативної адаптації й швидкого ухвалення рішень. Інноваційна ідея може перерости у конкурентоспроможний продукт і вийти на ринок, однак траєкторія розвитку здебільшого непередбачувана та залежить від багатьох зовнішніх і внутрішніх чинників.

Ключовою рисою стартапів є інноваційність. Постійний пошук нових способів зробити щось краще, використання сучасних технологій – саме це дає шанс виділитися, навіть коли грошей небагато. Завдяки нестандартним підходам до роботи та економії ресурсів молоді компанії здатні привернути увагу інвесторів. Хоча іноді вони залучають увагу лише друзів засновника – теж підтримка, між іншим.

Такі підприємства серйозно впливають на розвиток економіки. Вони створюють робочі місця, стимулюють появу нових сфер діяльності, та й загалом рухають країну вперед. Важливо, що стартапи часто співпрацюють із університетами, науковими центрами, державою – тобто середовище, де ідеї можуть ставати реальністю, а не лежати в шухляді роками.

В Україні рух інноваційних стартапів останніми роками помітно активізувався. Найбільше проєктів у сфері ІТ, але дедалі частіше з'являються ініціативи у біотехнологіях, агросекторі чи фінтеху. Деякі команди вже не обмежуються внутрішнім ринком і дивляться на міжнародну арену. А хтось просто мріє, щоб вистачило на оренду офісу – різні історії бувають.

Українські стартапери дедалі активніше беруть участь у міжнародних програмах підтримки, отримують гранти, доступ до менторів та корисних контактів. Велику роль у цьому відіграють і програми ЄС, наприклад Horizon Europe. Саме вони допомагають нашим розробникам «відчути» світові ринки, а не лише українську реальність.

Та, звісно, все не так ідеально. Інвестицій часто бракує, законодавство подекуди не встигає за життям, а талановиті фахівці інколи пакують валізи. Інфраструктуру теж ще треба підтягувати. Проте співпраця бізнесу, освіти та держави поступово стає активнішою, і це вже вселяє трохи оптимізму.

Інноваційні стартапи реально допомагають підвищувати конкурентоспроможність України: створюють нові робочі місця, сприяють модернізації виробництва та виводять бізнес на зовнішні ринки. Основні напрями їхнього впливу ми можемо побачити у табл. 1.

Стартапи в Україні впливають відразу на багато сфер – виробництво, технології, соціальні процеси й навіть державні інституції. Тобто, це не просто невеликі компанії зі сміливими ідеями, а реальний рушій змін, який допомагає економіці рости і ставати

конкурентнішою серед інших держав. Саме такі проекти здатні підняти нашу присутність у світовій торгівлі, й це вже поступово помітно.

Таблиця 1 – Вплив інноваційних стартапів на конкурентоспроможність економіки України

Напрямок впливу	Сутність впливу	Реальні/фактичні результати для економіки	Приклади секторів та ініціатив
Економічний	Створення нових робочих місць; формування високодохідних сегментів економіки; розвиток підприємництва	Підвищення продуктивності економіки, розширення сфери зайнятості у високотехнологічних галузях	IT-стартапи, зростання сектору хмарних сервісів, e-commerce
Технологічний	Генерація та комерціалізація інновацій; цифровізація бізнес-процесів	Підвищення технологічного рівня виробництва, підсилення інноваційної привабливості економіки	FinTech, AgriTech, MedTech, роботизація, штучний інтелект
Соціальний	Поширення підприємницької культури; розвиток цифрових навичок населення	Формування людського капіталу для інноваційної економіки; зменшення відтоку молодих фахівців	EdTech-проекти, HR-платформи, інкубатори
Інституційний	Посилення взаємодії між державою, університетами та бізнесом	Формування інноваційної інфраструктури, розвиток венчурної екосистеми	Грантові програми Мінцифри, UNIT.City, індустріальні парки

Технологічне підприємництво лежить у центрі більшості стартапів. Нові компанії впроваджують цифрові рішення, автоматизацію, сучасний маркетинг та аналітику – усе це підтягує ефективність бізнесу на вищий рівень. А головне – вони роблять це швидше, ніж традиційні фірми. Така енергійність заражає й інших: галузі модернізуються, інноваційність перестає бути «модним словом», а стає частиною реального розвитку. Ну, принаймні в ідеалі.

Технологічне мале підприємництво багате на ідеї, але бідне на ресурси. Державні програми, такі як SBIR можуть надавати ресурси, які допомагатимуть підприємцям впроваджувати розробки та комерціалізувати технології [2].

Поступово Україна з'являється на глобальній стартап-карті. Наші команди працюють у IT, фінтесі, агроінноваціях, біотехнологіях – список щоразу більшає. Деякі отримують міжнародні нагороди чи інвестиції, і це додає віри, що наш потенціал не вигаданий. Хоча, чесно кажучи, є й труднощі: інвестицій мало, правила гри інколи заплутані, а талановиті фахівці все ще дивляться у бік інших країн.

Без державної підтримки рухатися було б набагато важче. Підприємцям потрібні не лише натхнення і ноутбук, а й нормальні умови: прості процедури відкриття бізнесу, податкові стимули, гранти на розвиток. Було б добре, якби стартапи могли не лише виживати, а й масштабуватися та сміливо виходити на міжнародні ринки.

Водночас потрібна співпраця між усіма учасниками екосистеми – університетами, венчурними фондами, інкубаторами, державними програмами. Стартап-хаби, яких уже кілька є в Україні, допомагають ділитися ресурсами й досвідом. Якби таких платформ стало більше – інноваційних команд теж побільшало б.

Ще один важливий момент – інноваційна культура. Підтримка креативності, готовність ризикувати і не висміювати тих, хто пробує щось нове (хоча інколи хочеться), – усе це формує середовище, де підприємці не бояться діяти. Цифрова інфраструктура, доступ до технологій, сучасні освітні програми – це не «побаження», а обов'язкова умова, якщо ми хочемо надалі триматися у світових трендах.

Євроінтеграція тут теж відіграє роль. Програми на кшталт Horizon Europe чи підтримка EIC відкривають можливості, які раніше здавалися далекими. Українські стартапи отримують доступ до грантів, партнерів, нових ринків – і не лише теоретично. Така

взаємодія допомагає підтягувати якість продуктів і краще розуміти вимоги глобального ринку.

Для систематизації ключових можливостей і очікуваних результатів розвитку інноваційних стартапів у межах євроінтеграційного процесу наведено табл. 2.

Таблиця 2 – Перспективи розвитку інноваційного стартап-руху України в контексті євроінтеграції

Напрямок розвитку	Потенційні можливості	Очікувані результати до 2030 року	Ключові європейські програми / партнери
Європейська інтеграція та міжнародна співпраця	Участь у програмах Horizon Europe, EIC Accelerator, EU4Business, спільні інноваційні проєкти з країнами ЄС	Підвищення рівня інтернаціоналізації українських стартапів, збільшення кількості міжнародних партнерств	Horizon Europe, EIC, EU4Innovation
Інвестиції та фінансування	Залучення європейських венчурних фондів, грантів і бізнес-ангелів	Зростання обсягу інвестицій у стартапи, формування потужної венчурної інфраструктури	European Investment Bank, EIF, Startup Wise Guys
Інноваційна інфраструктура	Розвиток технологічних парків, інкубаторів та акселераторів за участю європейських партнерів	Збільшення кількості стартап-хабів, розширення інноваційних кластерів у регіонах	UNIT.City, LvivTech.City, EU Digital Innovation Hubs
Науково-освітнє партнерство	Поглиблення співпраці між університетами, науковими установами та бізнесом	Підготовка висококваліфікованих кадрів, створення спільних R&D-проєктів	Erasmus+, Marie Skłodowska-Curie Actions
Технологічні напрями	Розвиток цифрових технологій, «зеленої» енергетики, біоінженерії, штучного інтелекту	Підвищення технологічного рівня виробництва, формування інноваційного потенціалу економіки	AI4EU, European Green Deal, Digital Europe Programme

Як видно з табл.2, розвиток інноваційного стартап-руху України у контексті євроінтеграції базується на поєднанні фінансової підтримки, науково-технологічного партнерства та активної участі в європейських програмах. Саме ці напрями визначають подальші можливості залучення інвестицій, розширення міжнародної співпраці та підвищення конкурентоспроможності українських стартапів.

Поглиблення економічних зв'язків з Європейським Союзом відкриває додаткові можливості для залучення іноземних інвестицій і розвитку трансферу технологій. Європейські компанії зацікавлені у співпраці з українськими стартапами, які мають сильну інженерну школу, високий рівень ІТ-компетенцій і здатність створювати ефективні рішення для різних галузей. Таке партнерство сприяє створенню спільних проєктів, розширенню ринків збуту та підвищенню інноваційного потенціалу української економіки. Водночас участь у міжнародних програмах дозволяє підприємцям опановувати сучасні інструменти фінансування й організації бізнесу, що наближає Україну до європейської моделі інноваційного розвитку.

Відповідно до Стратегії розвитку сфери інноваційної діяльності України до 2030 року [3] та стратегії WINWIN-2030 [4], у країні передбачено подальший розвиток інноваційної екосистеми, у тому числі умов для функціонування та масштабування стартапів, що сприятиме її зміцненню у перспективі до 2030 року.

Зростатиме кількість технологічних інкубаторів, акселераторів і венчурних фондів, що підтримуватимуть молоді компанії на ранніх етапах розвитку. Важливу роль відіграватиме співпраця між університетами, бізнесом і державними структурами у створенні спільних науково-прикладних проєктів. Перспективними напрямами залишаються

цифрові технології, зелена енергетика, біоінженерія та рішення у сфері штучного інтелекту. За умов стабільної економічної політики та розвитку інноваційної інфраструктури Україна має реальні шанси стати одним із центрів технологічного зростання у Східній Європі.

В підсумку відзначимо, що інноваційні стартапи є важливим чинником підвищення конкурентоспроможності України, адже сприяють створенню робочих місць, розвитку високотехнологічних секторів та впровадженню сучасних технологій у бізнес. Співпраця держави, науки й бізнесу, а також залучення до європейських програм підтримки відкривають нові можливості для інтернаціоналізації та залучення інвестицій. За умов подальшого розвитку інноваційної інфраструктури стартап-рух здатний стати одним із драйверів економічного зростання України до 2030 року.

Література:

1. Белялов Т., Гірник Я. Стартап-проект як форма розвитку інноваційного підприємництва. *Журнал стратегічних економічних економіки досліджень*, № 2(19), 2024. С. 8-15. URL: <https://strategic-economic.com.ua/web/uploads/pdf/2-2024-1.pdf>
2. Кирич Н.Б., Вовк Ю.Я., Погайдак О.Б., Вовк І.П. Технологічне підприємництво і науково-дослідні програми інноваційного малого бізнесу. *Ефективна економіка*. 2010. № 10. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=335>
3. Про схвалення Стратегії розвитку сфери інноваційної діяльності на період до 2030 року: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 10.07.2019 № 526-р. База даних «Законодавство України». *Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/526-2019-p>
4. WINWIN: Україна затвердила Стратегію цифрового розвитку інновацій до 2030 року. *Міністерство цифрової трансформації*. 14 січня 2025 р. URL: <https://surl.lt/xzcovr>

Сторожук О.В.

кандидат економічних наук, доцент
Центральноукраїнський національний технічний університет
м. Кропивницький, Україна

Пугач К.Д.

здобувачка вищої освіти на другому (магістерському) рівні,
спеціальність 073 «Менеджмент», гр. МЕ-24м
Центральноукраїнський національний технічний університет
м. Кропивницький, Україна

ГОРИЗОНТАЛЬНЕ ЛІДЕРСТВО ЯК ІНСТРУМЕНТ УДОСКОНАЛЕННЯ ЕКОЛОГІЧНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ ПІДПРИЄМСТВА

Екологічний менеджмент у сучасних умовах глобальних екологічних викликів виступає стратегічним інструментом сталого розвитку підприємства, спрямованим на мінімізацію негативного впливу виробництва на довкілля через впровадження інноваційних та спрямованих на збереження ресурсів технологій. Запровадження горизонтального лідерства забезпечує підвищення відповідальності та активізації внутрішнього потенціалу співробітників, перетворюючи екологічну свідомість на спільну корпоративну цінність. Особливої актуальності це набуває для українських підприємств у період євроінтеграційних процесів, коли адаптація до екологічних стандартів ЄС потребує не лише технологічних, а й організаційно-культурних змін. В умовах обмеженого державного фінансування програм екологічної політики саме горизонтальне лідерство виступає каталізатором внутрішніх змін, стимулюючи екологічну ініціативність, розвиток соціальної відповідальності та формування екологічної компетентності працівників на всіх рівнях.

Отже, дослідження горизонтального лідерства як інструменту удосконалення екологічного менеджменту є важливим для формування системи управління, здатної поєднувати економічну ефективність і екологічну стійкість підприємства.